

УДК 34(4-6ЄС)

DOI <https://doi.org/10.32782/apdp.v107.2025.5>*М. І. Боднарук*

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ДОНОРА КРОВІ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ ТА ЗАКОНОДАВСТВОМ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Постановка проблеми. Донорство крові є невід'ємним компонентом охорони здоров'я. Воно сприяє порятунку мільйонів життів щороку як у звичайних, так і в екстрених ситуаціях, дозволяє проводити дедалі складніші медичні та хірургічні втручання, значно покращує тривалість та якість життя пацієнтів з різноманітними гострими та хронічними захворюваннями. Національні потреби в крові частково визначаються можливостями системи охорони здоров'я країни та охопленням нею населення. У країнах з розвиненими системами охорони здоров'я попит на кров продовжує зростати для підтримки дедалі складніших медичних та хірургічних процедур, лікування травм та захворювань крові.

Служби переливання крові стикаються з подвійним завданням: забезпеченням як достатнього постачання, так і якості та безпеки крові, а також її продуктів для пацієнтів, чиє життя або благополуччя залежить від переливання крові. Запаси крові необхідно постійно поповнювати, оскільки цільна кров та її компоненти мають обмежений термін придатності.

Існуюча необхідність у поновленні запасів крові очевидно, що зумовлює постійну потребу у залученні донорів. Критерії, вимоги до останніх, їхні права, обов'язки закріплені як на міжнародному так і на національному рівнях. Проаналізуємо їх основні аспекти.

Метою статті є здійснення порівняльного аналізу правового статусу донора крові за законодавством України та законодавством зарубіжних країн.

Виклад основного матеріалу. На сайті Всесвітньої організації охорони здоров'я (далі ВООЗ) зазначено, що донорами крові можуть бути особи віком від 18 до 65 років, проте у деяких країнах національне законодавство дозволяє донорство осіб віком 16–17 років за умови відповідності необхідним фізичним та гематологічним критеріям, а верхня вікова межа може становити 60 років. Щодо ваги то, вона має бути щонайменше 50 кг. (в окремих випадках 45 кг., щоб здати 350 мл. $\pm$ 10% крові) [1].

Якщо виходити із Рекомендації Ради від 29 червня 1998 року щодо придатності донорів крові та плазми та скринінгу донорської крові в Європейському Співтоваристві від 21.07.1998 року, то критерії прийняття донорів повинні бути чітко вказані в кожному центрі донорства та пояснені донорам. Держави-члени повинні гарантувати, що донорство не матиме негативного впливу на здоров'я майбутнього реципієнта або донора, а придатність потенційного донора має визначатися на кожному сеансі донорства [2].

Правовий статус донора в Україні регулюється Законом України «Про безпеку та якість донорської крові та компонентів крові» від 30.09.2020 року № 931-IX (далі Закон), а до 2020 року – Законом України «Про донорство крові та її компонентів» від 23.06.1995 року № 239/95-ВР.

У статті 14 Закону зазначено, що: «донором крові та/або компонентів крові може бути будь-який дієздатний громадянин України, іноземець чи особа без громадянства, яка має посвідку на постійне проживання на території України» [3]. Порядок медичного обстеження донорів крові та компонентів крові затверджений Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 01 серпня 2005 року № 385 (у редакції наказу Міністерства охорони здоров'я України від 08 лютого 2021 року № 207) [4].

Загалом донором крові може бути будь-яка особа, яка бажає здати кров, віком від 18 років. Що стосується максимально допустимого віку донора, то така межа на законодавчому рівні відсутня, проте виходячи з практики – прийнятний віковий ценз становить 60-65 років. Щодо маси тіла донора, то як національна, так і міжнародна медична практика, виходять з того, що вона не може бути меншою 50 кілограмів. В окремих випадках має місце встановлення дещо вищої межі – 60 кілограмів.

Також національна медична практика виходить з того, що: 1) за один раз дозволяється взяти 450 мл. крові, а плазми 600 мл.; 2) плазму можна здавати до 6-12 раз на рік з інтервалами не менше 2 тижнів, а цільну кров – не більше 3-5 разів на рік; 3) чоловіки можуть здавати кров не більше 5 разів на рік, жінки – не більше 4 разів на рік. 4) перерив між донорствами крові має бути не менше 60 днів, після здачі плазми – не менше 14 днів, а після здачі крові повинно пройти не менше 30 днів, перш ніж донор зможе здавати плазму; 5) якщо мали місце п'ять регулярних донорцій, то рекомендована перерва становить 3 місяці.

Якщо проаналізувати вимоги до донора крові, що закріплені в законодавстві зарубіжних країн, то можна констатувати наступне. У Німеччині донорами крові має право бути будь-яка особа віком від 18 до 68 років, за умови якщо у неї немає проблем зі здоров'ям. З 2017 року донорство крові в Німеччині також дозволено людям гомосексуальної орієнтації, однак вони повинні підтвердити у своїй самооцінці перед здачею крові, що не мали статевих актів з іншим чоловіком протягом останнього року. Жінкам дозволено здавати кров чотири рази протягом дванадцяти місяців, тоді як чоловікам – шість разів, а між здаваннями крові має пройти щонайменше 56 днів. За один раз дозволяється взяти не більше 500 мл. крові [5].

В Ірландії вік донорів визначений на рівні 18-65 років. В окремих випадках дозволяється здача крові з 17 років. Якщо особа вперше виявила бажання стати донором, то вона має бути не старша 60 років, на противагу цьому регулярні донори (тобто ті, хто робить хоча б одну донорію протягом двох років) можуть продовжувати здавати кров і після 70 років, за умови, що медичні показники їхнього здоров'я у нормі [6]. Вага донорів крові, як і в Україні, має бути не менше 50 кг. і хоча верхня вагова межа відсутня, з практичної точки зору найбільш прийнятною вважається вага до 158 кг. Додаткові критерії щодо зросту та ваги також засто-

совуються до жінок, які молодше 20 років. За один раз допускається забір крові не більше 470 мл., а повторно можна здати кров через 90 днів.

Жінки-донори можуть здавати кров кожні 16 тижнів (кожні 4 місяці або 3 рази протягом 12 місяців), а чоловіки-донори – кожні 12 тижнів (кожні 3 місяці або 4 рази протягом 12 місяців). Різниця в частоті донорії пов'язана саме з нижчим рівнем заліза у жінок. Хоча об'єм крові донора відновлюється протягом кількох годин, відновлення втраченого після донорії заліза може зайняти вісім тижнів [7].

У Великій Британії донорство крові дозволяється з 17 до 65 років, а якщо особа є донором на регулярній основі – то до 72 років; маса тіла має бути від 50 до 158 кг., як і в Ірландії. Чоловіки можуть здавати кров кожні 12 тижнів, а жінки – кожні 16 тижнів, проте, якщо в особи генетичний гемохроматоз, то вона може здавати кров до одного разу на 6 тижнів [8].

Дещо схожі вимоги до донорів крові існують в Італії та Іспанії. Так, в Італії право на донорство крові можуть реалізувати особи віком від 18 до 65 років (в окремих випадках віком до 70 років за наявності медичного схвалення) з мінімальною вагою тіла не менше 50 кг. [9]. В Іспанії донорство крові дозволяється до 60 років. Також не можуть здавати кров особи, які прожили у Великобританії більше 12 місяців у період 1980-1996 років через наявність у той час коров'ячого сказу. Чоловіки можуть здавати кров до 4 разів, а жінки до 3 разів на протязі 12 місяців. Між кожною здачею крові має пройти щонайменше 2 місяці [10].

У Латвії вікова межа для донорів закріплена на рівні 18-65 років, а максимальний вік донора, що робить це вперше, не може перевищувати 60 років. Періодичність здачі крові для чоловіків становить щонайменше 2 місяці (9 тижнів), не більше 6 разів протягом 12 місяців (після 6-ї донорії слід зробити 3-місячну перерву), а для жінок: щонайменше 3 місяці (13 тижнів), не більше 4 разів протягом 12 місяців [11].

Що стосується прав донора, то відповідно до національного законодавства, у день безоплатної донорії крові та/або компонентів крові він забезпечується безоплатним харчуванням [12]. У статті 19 Закону закріплено права донора на відшкодування шкоди, заподіяної його здоров'ю у зв'язку з виконанням донорської функції. Інвалідність донора, що настала у зв'язку з виконанням ним донорської функції, прирівнюється до інвалідності внаслідок трудового каліцтва чи професійного захворювання, а у разі смерті донора, що настала внаслідок виконання донорської функції, членам сім'ї померлого, які перебували на його утриманні, призначається пенсія у зв'язку з втратою годувальника [3].

Також відповідно до статті 20 Закону (станом на 2025 рік) у день донорії особа-донор звільняється від роботи із збереженням за нею середнього заробітку за рахунок коштів власника відповідного підприємства, установи, організації або уповноваженого ним органу; здобувачі вищої, професійної та фахової передвищої освіти – звільняються від занять, а військовослужбовці строкової служби та курсанти закладів військової освіти – від несення нарядів, вахт та інших форм служби; окрім цього такій особі надається додатковий вихідний, що слідє за днем після донорії крові із збереженням середнього заробітку або за бажанням цей день приєднується до щорічної відпустки або може надаватися інший день відпочинку

із збереженням середнього заробітку. У разі донатації крові та/або компонентів крові у період щорічної відпустки така відпустка продовжується на один день [3].

Також донори, які відповідають критеріям, зазначених у ч. 4-5 статті 20 Закону, мають право на допомогу з тимчасової непрацездатності у зв'язку із захворюванням у розмірі 100 відсотків середньої заробітної плати донора незалежно від стажу роботи; на одержання грошової допомоги у розмірі 25 відсотків встановленої у закладі освіти стипендії; на одержання грошової надбавки у розмірі 25 відсотків призначеного грошового забезпечення.

Також українське законодавство передбачає можливість для донорів крові набути статус Почесного донора України (за умови здачі крові у відповідній кількості, визначеній статтею 21 Закону). Статус Почесного донора передбачає отримання посвідчення, нагрудного знаку «Почесний донор України», можливість отримання державних нагород України та отримання надбавки до пенсії у розмірі 10 відсотків затвердженого прожиткового мінімуму на одну особу в розрахунку на місяць.

Порядок вручення посвідчення донора крові затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 10 березня 2021 р. № 193 [13], а постановою Кабінету Міністрів України від 24 листопада 2021 р. № 1266 затверджено Порядок видачі посвідчення і вручення нагрудного знаку «Почесний донор України», зразків нагрудного знаку «Почесний донор України» і посвідчення до нього [14].

Проте відповідно до Прикінцевих та Перехідних положень Закону з 01 січня 2026 року частина прав/гарантій донорів крові буде втрачено. Зокрема мова йде про такі пільги: 1) додатковий вихідний для донорів (право на вихідний у сам день донатації залишається); 2) допомога в разі тимчасової непрацездатності у зв'язку з захворюванням; 3) надбавка до стипендії для донорів-студентів; 4) надбавка до пенсії для Почесних донорів.

У Прикінцевих та Перехідних положеннях зазначено, що пільги втрачають силу через п'ять років після введення Закону в дію. Оскільки опублікували його 30 вересня 2020 року, чинності він набрав наступного дня, і був введений у дію через три місяці після цього, отже, з 31 грудня цього року пільги мають бути скасовані. Проте, оскільки закон не має зворотньої дії в часі, то особи, які набули право на отримання допомоги з тимчасової непрацездатності у зв'язку із захворюванням, грошової допомоги (надбавки), надбавки до пенсії, визначених відповідно частинами четвертою та п'ятою статті 20, частиною п'ятою статті 21 Закону, не втрачають право на їх отримання [3].

Закон розробили, аби адаптувати законодавство України до європейської правової системи у межах виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, тобто основною метою скасування більшості пільг є максимальне впровадження системи безоплатного донорства крові. Оскільки, ряд проведених досліджень показують, що кров системних донорів, яку вони здають добровільно й безоплатно, є безпечнішою. Проте й безоплатне стихійне донорство може нести ризики [15].

Ще одним підтвердженням того, що переслідується саме ця мета є розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 березня 2024 р. № 225-р «Про схвалення Стратегії розвитку добровільного безоплатного донорства крові та компонентів

крові на період до 2028 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024-2026 роках» [16].

Також принагідно варто нагадати, що концепцію безоплатного донорства крові нині і надалі продовжує підтримувати ВООЗ. Мета ВООЗ – досягнення 100% добровільного донорства крові в кожній країні світу. Вона ґрунтується на визнанні того, що добровільні безоплатні донори крові є основою безпечного та сталого кровопостачання. Без системи, заснованої на добровільному безоплатному донорстві крові, зокрема регулярному добровільному донорстві, жодна країна не зможе забезпечити достатньою кількістю крові всіх пацієнтів, які потребують переливання [17].

Разом з цим на сайті Верховної ради України зареєстровано законопроект від 14.07.2025 №13474 «Про внесення змін до Закону України «Про безпеку та якість донорської крові та компонентів крові» щодо забезпечення прав донорів», яким пропонується виключити п. 2 Розділу VIII «ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ» Закону України від 30.09.2020 №931-IX «Про безпеку та якість донорської крові та компонентів крові» [18]. Основний аргумент внесення змін до Закону, базується на колосальній потребі у донорській крові в умовах воєнного стану, яка не може бути задоволена виключно за рахунок альтруїстичних засад.

Якщо проаналізувати зарубіжний досвід на рахунок пільг, то до прикладу, в Польщі 1) донорам крові надається відпустка з роботи в день здачі крові та під час медичного огляду для донорів крові згідно з правилами, визначеними окремими нормативними актами, та проводиться відшкодування втраченого заробітку на підставі положень трудового законодавства; 2) передбачено відшкодування витрат на проїзд до Центру донорства крові та гемотерапії; 3) люди з рідкісними групами крові та ті, хто пройшов процедури імунізації або інші процедури перед здачею крові з метою отримання плазми чи діагностичних сироваток, додатково мають право на грошовий еквівалент за здану кров та пов'язані з нею процедури. Це форма компенсації за особливий внесок та участь у процесі отримання цінних компонентів крові; 4) особи також можуть отримати статус почесного донора. Останні мають право купувати вибрані ліки за зниженими цінами або отримувати їх безкоштовно за умов наявності відповідного рецепту, виданого лікарем. Крім того, почесний донор має право користуватися медичними та фармацевтичними послугами поза чергою. У багатьох містах Почесні донори крові також можуть користуватися знижками на проїзд у громадському транспорті, якщо вони здадуть необхідну кількість крові або її компонентів [19]; 5) починаючи з 20 квітня 2023 року заслужені почесні донори крові обох статей мають право на відпустку від роботи та підприємницької діяльності не лише в день здачі крові, але й наступного дня, а також для періодичного медичного огляду. Варто зазначити, що кількість днів відпустки, на які мають право донори крові, залежить від частоти здачі крові. Жінка як донор цільної крові матиме право до 8 днів відпустки на рік, тоді як чоловік як донор цільної крові матиме право до 12 днів відпустки на рік. Різниця полягає в тому, що жінка може здавати цільну кров до 4, а чоловік – до 6 разів на рік. Однак важливо пам'ятати, що інтервал між здачею крові має становити не менше 8 тижнів [20].

Висновки. Кров та продукти крові є унікальним і цінним національним ресурсом, оскільки їх можна отримати лише від осіб, які здають кров або її компоненти.

Більшість країн терміново потребують значного збільшення кількості людей, які бажають і мають право здавати кров, щоб забезпечити стабільне постачання безпечної крові та продуктів крові, достатнього для задоволення національних потреб.

Якщо порівнювати існуючі в національному законодавстві вимоги щодо віку, маси тіла, інтервальної здачі, максимально допустимих мілі літрів забору крові за один раз, то вони загалом співпадають з існуючими вимогами законодавства досліджуваних зарубіжних країн. Щоправда в Україні на рівні закону відсутній максимально допустимий вік для здачі крові. Також варто наголосити, що перелік медичних протипоказань для донорії крові у більшості випадків схожий, але може дещо відрізнятися по переліку окремих захворювань.

Що стосується так званих пільг за донорію крові, то в Україні, як і в більшості країн донорія крові є безкоштовною, але для донорів встановлюються окремі пільги у сфері трудових відносин та відносин із соціального забезпечення, про які йшлося вище. Проте, обраний Україною євроінтеграційний курс передбачає скасування ряду існуючих пільг, що є підставою для дискусій.

ВООЗ, МФЧК, Рада Європи, Міжнародне товариство переливання крові, Міжнародна федерація організацій донорів крові та низка інших міжнародних та національних організацій визначили добровільне безоплатне донорство крові як основоположний та керівний принцип. Вони рекомендують, щоб усе донорство крові було добровільним та безоплатним. Тому, можна стверджувати, що сьогодні провідною ціллю світового масштабу є забезпечення функціонування виключно безоплатної системи донорства, без будь-яких пільг та заохочень.

Разом з тим, в багатьох країнах все ж існують практики так званого стимулювання безоплатного донорства крові. Такі стимули/пільги, як правило, представлені додатковими (оплачуваними) вихідними/вихідним; знижками на медичні обстеження, купівлю ліків; безоплатним проїздом; наданням спеціального правового статусу на кшталт «почесний донор»; дрібними подарунками, сувенірами тощо. Проте навіть такі заохочення є недопустимими в рамках безоплатного донорства.

Багаторічні дискусії щодо оплатності/безоплатності донорства крові, необхідності створення певної системи пільг/заохочень чи навпаки їх всеосяжне скасування тривають і у 2025 році. Якщо виходити з того, що донором крові може бути далеко не кожен, оскільки існують вікові обмеження, обмеження щодо маси тіла, обмеження за медичними критеріями, то постійне, безперервне оновлення запасів донорської крові буде можливим, лише якщо та частка населення (потенційних донорів) є абсолютно свідомою у питаннях донорства і готова стати донором, в іншому випадку донорію крові необхідно хоча б якось стимулювати. Разом з тим має бути чітко витримана взаємозалежність між видами, кількістю стимулів негрошового характеру та усвідомленням громадян щодо важливості та необхідності донорії крові, для того, щоб остання не перетворювалася на спосіб збагачення чи не була підставою для додаткових днів відпустки.

Література

1. Who can give blood. *World Health Organization* : веб-сайт. URL: <https://www.who.int/campaigns/world-blood-donor-day/2018/who-can-give-blood> (дата звернення: 20.09.2025).

2. Council Recommendation of 29 June 1998 on the suitability of blood and plasma donors and the screening of donated blood in the European Community [Official Journal L 203 of 21.7.1998]. *Summaries of EU Legislation* : веб-сайт. URL: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/suitability-of-blood-donors.html> (дата звернення: 21.09.2025).

3. Про безпеку та якість донорської крові та компонентів крові: Закон України від 30.09.2020 року № 931-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/931-20#Text> (дата звернення: 23.09.2025).

4. Порядок медичного обстеження донорів крові та компонентів крові: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 01 серпня 2005 року № 385 (у редакції наказу Міністерства охорони здоров'я України від 08 лютого 2021 року № 207). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0405-21#n4> (дата звернення: 20.09.2025).

5. Blood Donation. URL: <https://www.hamburg.com/residents/social/blood-donation-19932> (дата звернення: 10.09.2025).

6. Donating blood. Citizens Information : веб-сайт. URL: <https://www.citizensinformation.ie/en/health/health-services/blood-and-organ-donation/blood-donation/> (дата звернення: 19.09.2025).

7. The Northern Ireland Blood Transfusion Service. URL: <https://nibts.hscni.net/> (дата звернення: 22.09.2025).

8. Give blood. URL: <https://www.blood.co.uk/> (дата звернення: 24.09.2025).

9. Italy. *European Blood Alliance (EBA)* : веб-сайт. URL: <https://europeanbloodalliance.eu/country/italy/> (дата звернення: 25.09.2025).

10. Become a blood donor in Spain Who can give blood in Spain and how to. URL: https://murciatoday.com/become-a-blood-donor-in-spain-who-can-give-blood-in-spain-and-how-to_1000036519-a.html (дата звернення: 26.09.2025).

11. Can I donate? *The State Blood Donor centre* : веб-сайт. URL: <https://www.vadc.lv/en/for-donors/can-i-donate-> (дата звернення: 27.09.2025).

12. Про затвердження Норм харчування та вартості однієї порції харчування донорів у день безоплатної донорської крові та/або компонентів крові: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 29.07.2022 року № 1359. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1114-22#Text> (дата звернення: 23.09.2025).

13. Про затвердження Порядку вручення посвідчення донора крові та компонентів крові та його форми: постанова Кабінету Міністрів України від 10 березня 2021 р. № 193. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/193-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 28.09.2025).

14. Про затвердження Порядку видачі посвідчення і вручення нагрудного знака «Почесний донор України», зразків нагрудного знака «Почесний донор України» і посвідчення до нього: постанова Кабінету Міністрів України від 24 листопада 2021 р. № 1266. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1266-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 21.09.2025).

15. Voluntary blood donation: foundation of a safe and sufficient blood supply. *The National Center for Biotechnology Information*. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK305666/> (дата звернення: 23.09.2025).

16. Про схвалення Стратегії розвитку добровільного безоплатного донорства крові та компонентів крові на період до 2028 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024-2026 роках: розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 березня 2024 р. № 225-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-strategii-rozvytku-dobrovolnoho-bezo-a225r> (дата звернення: 28.09.2025).

17. Towards 100% voluntary blood donation: a global framework for action. *World Health Organization* : веб-сайт. URL: <https://www.who.int/publications/i/item/9789241599696> (дата звернення: 25.09.2025).

18. Про безпеку та якість донорської крові та компонентів крові щодо забезпечення прав донорів: проект Закону про внесення змін до Закону України № 13474 від 14.07.2025 року. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/2988003> (дата звернення: 24.09.2025).

19. Blood donation. *Polish Red Cross* : веб-сайт. URL: <https://pck.pl/en/co-robimy/krwiodawstwo> (дата звернення: 22.09.2025).

20. Additional two days off for blood donors. URL: <https://poland-accounting.eu/2023/04/additional-two-days-off-for-blood-donors/> (дата звернення: 27.09.2025).

Анотація

Боднарук М. І. Порівняльний аналіз правового статусу донора крові за законодавством України та законодавством зарубіжних країн. – Стаття.

У статті зазначено, що донорство крові є невід'ємним компонентом охорони здоров'я. Воно сприяє порятунку мільйонів життів щороку як у звичайних, так і в екстрених ситуаціях, дозволяє проводити дедалі складніші медичні та хірургічні втручання, значно покращує тривалість та якість життя пацієнтів з різноманітними гострими та хронічними захворюваннями.

Автором статті проведено порівняльний аналіз законодавства України та законодавства Латвії, Італії, Іспанії, Великобританії, Ірландії, Німеччини щодо нормативних вимог/критеріїв до донорів крові. Проаналізовано національне законодавство щодо пільг, які надаються донорам, та здійснено порівняння із законодавством Польщі.

Зазначено, що правовий статус донора в Україні регулюється Законом України «Про безпеку та якість донорської крові та компонентів крові» від 30.09.2020 року № 931-IX (далі Закон), а до 2020 року – Законом України «Про донорство крові та її компонентів» від 23.06.1995 року № 239/95-ВР.

Автор статті звертає увагу на те, що з 01 січня 2026 року частина прав/гарантій донорів крові буде втрачено. Зокрема мова йде про такі пільги: 1) додатковий вихідний для донорів (право на вихідний у сам день донації залишається); 2) допомога в разі тимчасової непрацездатності у зв'язку з захворюванням; 3) надбавка до стипендії для донорів-студентів; 4) надбавка до пенсії для Почесних донорів.

Якщо порівнювати існуючі в національному законодавстві вимоги щодо віку, маси тіла, інтервального періоду здачі, максимально допустимих мілі літрів забору крові за один раз, то вони загалом співпадають з існуючими вимогами законодавства досліджуваних зарубіжних країн. Щоправда в Україні на рівні закону відсутній максимально допустимий вік для здачі крові.

Зроблено висновок, що багаторічні дискусії щодо оплатності/безоплатності донорства крові, необхідності створення певної системи пільг/заохочень чи навпаки їх всеосяжне скасування тривають і у 2025 році. Якщо виходити з того, що донором крові може бути далеко не кожен, оскільки існують вікові обмеження, обмеження щодо маси тіла, обмеження за медичними критеріями, то постійне, безперервне оновлення запасів донорської крові буде можливим, лише якщо та частка населення (потенційних донорів) є абсолютно свідомою у питаннях донорства і готова стати донором, в іншому випадку донацію крові необхідно хоча б якось стимулювати. Разом з тим має бути чітко витримана взаємозалежність між видами, кількістю стимулів негрошового характеру та усвідомленням громадян щодо важливості та необхідності донації крові, для того, щоб остання не перетворювалася на спосіб збагачення чи не була підставою для додаткових днів відпустки.

Ключові слова: права, критерії відповідності, нормативно-правове регулювання, переливання, пільги, безоплатна донація.

Summary

Bodnaruk M. I. Comparative analysis of the legal status of blood donors under Ukrainian law and the laws of foreign countries. – Article.

The article states that blood donation is an integral part of healthcare. It helps save millions of lives every year in both routine and emergency situations, enables increasingly complex medical and surgical procedures to be performed, and significantly improves the length and quality of life of patients with various acute and chronic diseases.

The author of the article conducted a comparative analysis of the legislation of Ukraine and the legislation of Latvia, Italy, Spain, Great Britain, Ireland, and Germany regarding regulatory requirements/criteria for blood donors. National legislation on benefits provided to donors was analyzed and compared with the legislation of Poland.

It is noted that the legal status of donors in Ukraine is regulated by the Law of Ukraine "On the Safety and Quality of Donated Blood and Blood Components" dated September 30, 2020, No. 931-IX (hereinafter referred to as the Law), and until 2020 – by the Law of Ukraine "On Blood Donation and Its Components" dated June 23, 1995, No. 239/95-VR.

The author of the article draws attention to the fact that from January 1, 2026, some of the rights/guarantees of blood donors will be lost. In particular, this concerns the following benefits: 1) an additional day off for donors (the right to a day off on the day of donation remains); 2) assistance in case of temporary incapacity for work due to illness; 3) a supplement to the scholarship for student donors; 4) a supplement to the pension for Honorary Donors.

If we compare the requirements of national legislation regarding age, body weight, donation intervals, and the maximum allowable milliliters of blood collected at one time, they generally coincide with the

existing requirements of the legislation of the foreign countries studied. However, in Ukraine, there is no maximum allowable age for blood donation at the legislative level.

It has been concluded that the long-standing discussions on whether blood donation should be paid or unpaid, the need to create a certain system of benefits/incentives or, conversely, their comprehensive abolition, will continue in 2025. If we assume that not everyone can be a blood donor, as there are age restrictions, body weight restrictions, and medical criteria restrictions, then a constant, uninterrupted replenishment of donor blood stocks will only be possible only if that part of the population (potential donors) is fully aware of the issues surrounding donation and is willing to become a donor; otherwise, blood donation must be encouraged in some way. At the same time, there must be a clear balance between the types and number of non-monetary incentives and citizens' awareness of the importance and necessity of blood donation, so that the latter does not become a means of enrichment or a reason for additional vacation days.

Key words: rights, eligibility criteria, regulatory framework, transfusion, benefits, free donation.

Дата надходження статті: 29.09.2025

Дата прийняття статті: 24.10.2025

Дата публікації: 27.11.2025